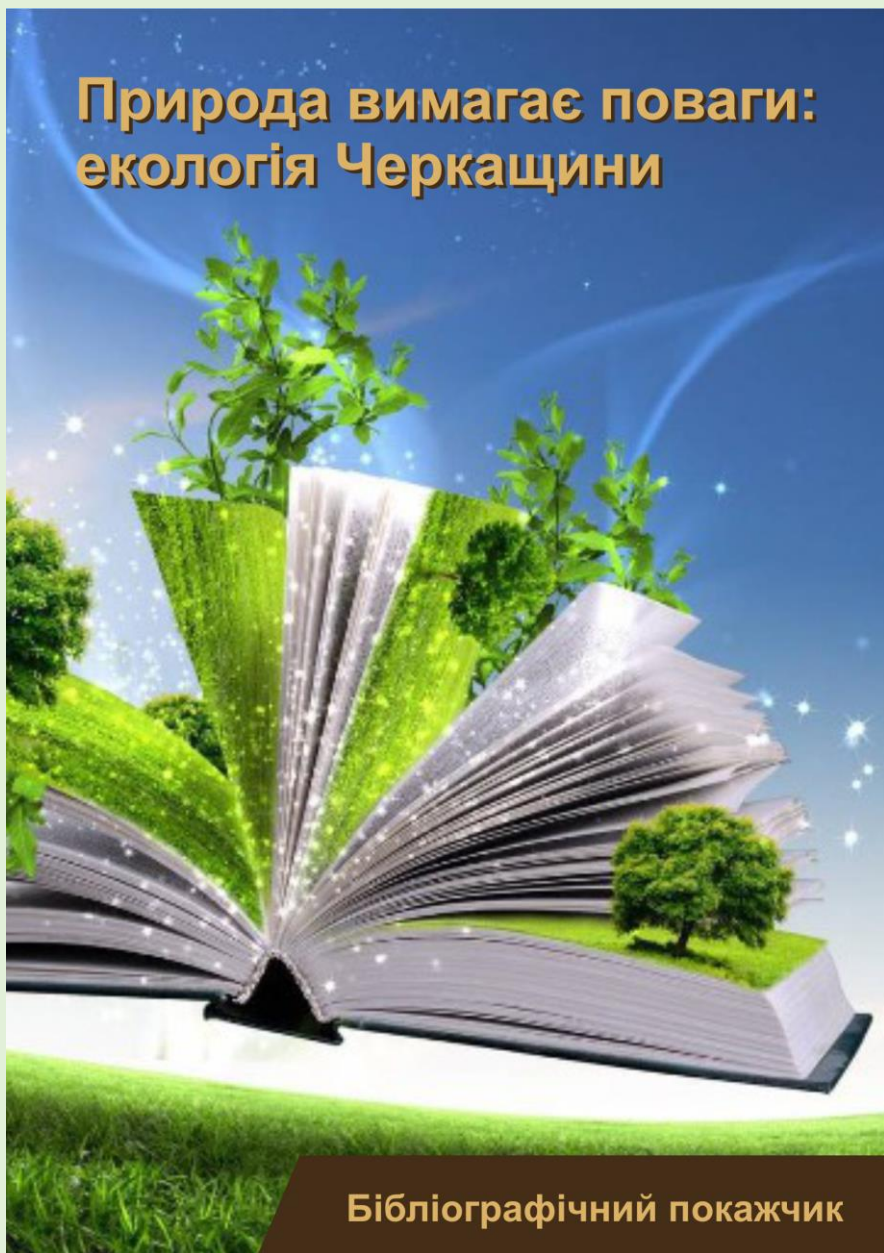

**Природа вимагає поваги:
екологія Черкащини**

Бібліографічний показник

Презентація бібліографічного показника

- **«Природа вимагає поваги: екологія Черкащини»** – таку назву має бібліографічний покажчик, мета якого – зібрати та упорядкувати матеріали про сучасний екологічний стан навколишнього природного середовища Черкащини.
- У посібнику відображені книги, брошури, статті з періодичних та продовжуваних видань, переважно 2010-2020 років, електронні ресурси.
- Структурно видання складається з п'яти тематичних розділів та довідково-пошукового апарату. У межах розділів матеріал згруповано в логічній послідовності. Добір літератури завершено у жовтні 2020 року.
- Основними джерелами пошуку матеріалів були державні літописи газетних та журнальних статей, каталоги, картотеки, електронні бази даних Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка.

- Відкриває видання витяг із **Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Черкаській області у 2019 році.**

Особлива увага в доповіді приділяється реалізації на території області державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, питанням інформування населення про стан довкілля, екологічні проблеми області та шляхи їх вирішення.

Розділ 1. Екологічна політика держави

- В розділі зібрано нормативно-правові документи про діяльність державних органів, спрямованих на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на збереження і відновлення природних ресурсів.

1. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 9 лют. (№ 24). – Орієнтир. – № 6. – С. 9–13.

2. Про стратегічну екологічну оцінку : закон України від 22 берез. 2018 р. № 2367 // Голос України. – 2018. – 11 квіт. (№ 67). – С. 4–5.

3. Про оцінку впливу на довкілля : закон України від 23 трав. 2017 р. № 2059 : [зі змінами, внесеними згідно із Законом від 18.06.2020 р. № 733-IX] // Голос України. – 2017. – 17 черв. (№ 110). – С. 10–14.

4. Про затвердження критеріїв визначення планової діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2017 р. № 1010 // Урядовий кур'єр. – 2017. – 30 груд. (№ 247). – С. 25.

5. Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2016 р. № 1196 // Урядовий кур'єр. – 2016. – 23 берез. (№ 55). – Орієнтир. – № 11. – С. 14.

6. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовт. 2015 р. № 835 // Урядовий кур'єр. – 2015. – 24 жовт. (№ 198). – С. 9–10.

7. Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р. № 118 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 18. – Ст. 720.

Розділ 2. Екологічні проблеми Черкащини

- Сучасний екологічний стан Черкащини залишається складним і потребує термінових та дієвих природоохоронних заходів.
- До цього розділу ввійшли матеріали про екологічний стан області та шляхи їх вирішення.

8. Інтеграція екологічної складової до Стратегії розвитку Черкаської області до 2020 року // Екологічний вісник. – 2015. – № 1. – С. 7–9.

9. Регіональні екологічні проблеми Черкащини в контексті переходу до збалансованого розвитку України : матеріали V обл. молодіж. наук.-практ. конф. / Всеукр. ліга [та ін.] ; [упоряд. Н. М. Фоміна]. – Черкаси : Вертикаль, 2009. – 174 с.

10. Регіональна схема екологічної мережі Черкаської області : [Образотворчий матеріал] // Безпека життєдіяльності Черкащини. – 2015. – № 7. – 2-а с. обкл., с. 33.

11. Ісмаїлова, О. В. Вплив діяльності ресурсних центрів громад Черкаської області на сталий розвиток регіону / О. В. Ісмаїлова // Екологічна безпека та природокористування. – 2017. – № 1/2. – С. 97–100.

12. Чемерис, І. А. Аналіз природно-антропогенних рекреаційних ресурсів Черкаської області / І. А. Чемерис, С. А. Морозова, С. Ф. Зражевський // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2009. – Вип. 156. – С. 111–120.

13. Бащенко, М. І. Біорізноманіття екомережі Черкащини та оптимізація співвідношення угідь / М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, А. А. Білушенко. – Черкаси : Черкас. ін-т АПВ, 2010. – 187 с.

14. Бащенко, М. І. Ландшафтна структура та біорізноманіття сполучних структурних елементів екомережі Черкаської області / М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, А. А. Білушенко // Агроекономічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 11–16. – Бібліогр.: с. 16.

Забруднення атмосферного повітря

- Атмосфера має велике екологічне значення. Але атмосферне повітря можна вважати лише умовно невичерпним природним ресурсом.
- Хто забруднює довкілля на Черкащині?
- Як впливають забруднюючі речовини на здоров'я людини?
- Відповідь на ці запитання представлено в публікаціях даного розділу.

15. Малоног, К. П. Динаміка показників неканцерогенного ризику для здоров'я із забрудненням атмосферного повітря / К. П. Малоног, Ю. Г. Бондаренко, О. Д. Светлова // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2010. – Вип. 180. – С. 59–63.

16. Роговська, Т. Вдих–видих : хоч на Черкащині й поменшало діючих підприємств, від цього дихати нам легше не стало : [стан забруднення атмосфер. повітря в Черкас. обл.] / Тетяна Роговська // Вечірні Черкаси. – 2014. – 26 лют. (№ 9). – С. 13.

17. Свояк, Н. І. Проведення екологічної оцінки стану атмосферного повітря в Черкаській області / Н. І. Свояк // Вісник Черкас. держ. технол. ун-ту. – 2008. – № 3. – С. 190–193.

Чим дихають у Черкасах?

18. Соколовська, Л. Рівень забруднення повітря Черкас – середній / Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2015. – 25 лют. (№ 15). – С. 8.

19. Хімічне забруднення повітряного середовища міста Черкаси : ризик для населення / Черниченко І. О. [та ін.] // Гігієна населених місць. – 2015. – Вип. 65. – С. 114–119.

20. Тімакова, Н. У серпні черкасці часто жалілись на «хімію» в повітрі : [стан атмосфер. повітря в м. Черкаси 1990–2011 рр. : бесіда зі спеціалістом Черкас. обл. центру гідрометеорології Наталею Тімаковою] / записала Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2012. – 29 серп. (№ 66). – С. 13.

21. Корнелюк, Н. М. Біогеохімічна ліхеноіндексація важких металів у приземному шарі повітря (на прикладі південної промислової зони м. Черкаси) / Н. М. Корнелюк // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2011. – Вип. 204. – С. 69–74.

22. Вівчарик, Н. Аміак, формальдегід, діоксид азоту : більше половини всіх викидів в атмосферу Черкас – від автотранспорту / Назарій Вівчарик // Вечірні Черкаси. – 2019. – 13 листоп. (№ 40). – С. 5.

23. Журавель, А. Ю. Біоіндикаційна оцінка впливу Черкаської ТЕЦ на прилеглі території / А. Ю. Журавель // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 456–458.

24. Бойко, В. І. Вилучення цинку із штамових відходів ВАТ «Черкаське хімволокно» дією кислот / В. І. Бойко, Я. Д. Король, Ю. А. Шафорост // Вісник Черкаського університету. Сер. Хімічні науки. – Черкаси, 2011. – Вип. 195. – С. 18–22.

Захист водних скарбів

- Водні ресурси Черкащини складають 7,5 тис. км, або 4% від загальної площі області. На території області протікає 1037 річок, найбільша з яких р. Дніпро.

25. Управління водними ресурсами Черкащини та шляхи їх раціонального використання : матеріали VI обл. молодіж. наук.-практ. конф. – Черкаси : Вертикаль, Кандич С. Г., 2012. – 111 с.

26. Кирей, Р. На сторожі водяної стихії : [про діяльність Черкас. регіон. упр. водних ресурсів Дніпров. басейнового упр. із захисту від затоплення та підтоплення] / Роман Кирей // Молодь Черкащини. – 2010. – 17 берез. (№ 13). – С. 9.

27. Кирей, Р. Дбайливий господар водних скарбів : Черкас. регіон. упр. вод. ресурсів – 50! / Роман Кирей, Марина Корольова // Молодь Черкащини. – 2010. – 9 черв. (№ 25). – С. 5.

28. Віргуш, Н. В. На захисті від водної стихії : [діяльність Черкас. регіон. упр. вод. ресурсів] / Віргуш Наталя Василівна // Черкаський край. – 2019. – 19 черв. (№ 27). – С. 4.

Екологічний стан р. Дніпро

- Через недбале ставлення до цієї водної артерії, через велику кількість стічних вод низької якості очистки, які скидають промисловий та аграрний комплекси, Дніпро знаходиться на грані екологічної катастрофи.

29. Про обласну екологічну програму «Чистий Дніпро» в розрізі обласної програми «Будуємо нову Черкащину» на період до 2021 року [Електронний ресурс] : рішення Черкас. облради від 22.03.2013 р. № 21-2/VI // Черкаська обласна рада : [сайт]. – Режим доступу: oblradach.gov.ua/oblasn-programi (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

30. Позиція Національної екологічної ради України щодо критичного стану Дніпра // Екологічний вісник. – 2017. – № 3. – С. 30–31.

31. Шматков, Г. Г. Днепр : прошлое, настоящее, будущее. «Быть или не быть...» Днепру? Вот в чем вопрос / Г. Г. Шматков // Экология і природокористування. – 2010. – Вип. 13. – С. 15–20.

32. Хвесик, М. А. Екологічні проблеми басейну р. Дніпро та шляхи їх вирішення / М. А. Хвесик // Екологія і природокористування. – 2013. – Вип. 17. – С. 68–74.

33. Титаренко, Л. Дніпро на всіх один : [екологічні проблеми водних ресурсів басейну р. Дніпро в межах Черкас. обл.] Лідія Титаренко, Яків Гальченко // Голос України. – 2011. – 1 груд. (№ 226). – С. 6.

34. Безуглий, В. Дніпро в районі Черкас бруднішає / В. Безуглий // Нова Доба. – 2014. – 11 листоп. (№ 86). – С. 3.

Збереження малих річок

- Малі річки – один із важливих компонентів природного середовища Черкащини. Внаслідок постійно зростаючого промислового і побутового забруднення більшості з них загрожує повне зникнення.

35. Ставки під загрозою : [проблеми малих річок і ставків на Черкащині : статті] // Нова Доба. – 2011. – 7 черв. (№ 46). – С. 4–5. – Авт.: Світлана Соболев, Володимир Чос, Ірина Гришко.

36. Чос, В. Г. Тече річка невеличка : [р. Вільшанка] // Чос В. Г. Зорі над Вільшанкою. – Корсунь-Шевченківський, 2013. – С. 68–88.

37. Мосюнз, А. С. Біолого-екологічний аналіз структури вищої водної рослинності річки Вільшанка / А. С. Мосюнз, Ю. О. Компанієць // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 415–416.

38. Стригун, Ю. Гірський Тікич міліє найшвидше в Україні : орендарі ставків неконтрольовано відбирають воду : [еколог. стан р. Гірський Тікич на Черкащині] / Юрій Стригун // Вечірні Черкаси. – 2019. – 3 квіт. (№ 14). – С. 11.

39. Стригун, Ю. Чому всихає Гірський Тікич? : за 30 років річка втратила 30% свого водостоку / Юрій Стригун // Акцент. – 2019. – 27 марта (№ 13). – С. 5.

Питна вода Черкащини

- Чиста, без кольору, запаху та неприємного смаку – це далеко не повний перелік вимог до питної води.
- Що потрібно для того, аби з крана мешканців Черкас текла безпечна та корисна вода?

40. Про обласну програму «Питна вода Черкащини» на 2006– 2020 роки : рішення облради № 25-5/IV від 02.12. 2005. – Режим доступу: oblradack.gov.ua/oblasn-prigrami (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

41. Ілляшенко, А. О. Проблеми питного водопостачання та їх вирішення в Черкаській області / А. О. Ілляшенко // Безпека життєдіяльності та промислова безпека. – 2010. – № 4. – С. 43–45.

42. Реалізація програми «Питна вода Черкащини» допоможе зробити нашу воду чистішою / підгот. Інна Онищенко // Нова Доба. – 2012. – 4 жовт. (№ 80). – С. 12.

43. Жива вода : на Черкащині є цілющі джерела та купальні / за публ. Бориса Юхна // Нова Молодь Черкащини. – 2019. – 17 лип. (№ 29). – С. 7.

44. Фомічова, Ю. Цілющі води Черкащини : [мінер. джерела Черкас. обл.] / Юлія Фомічова // Партнер-Черкаси. – 2008. – № 4. – С. 34– 35.

45. Екологічно-безпечне використання водних ресурсів Черкащини – шлях до поліпшення якості питної води : матеріали IV обл. молодіж. наук.-практ. конф. / Всеукр. екол. ліга [та ін.] ; [упоряд.: Н. М. Фоміна, Н. І. Свояк]. – Черкаси : Вертикаль, 2008. – 131 с. : табл., діагр.

46. Медико-екологічна оцінка води поверхневого джерела централізованого водопостачання м. Черкаси / Бондаренко Ю. Г., Хоменко І. В., Білик Л. І. [та ін.] // Довкілля та здоров'я. – 2010. – № 3. – С. 31–35. – Бібліогр.: с. 35.

Деградація та забруднення ґрунтів

47. Про програму з охорони і підвищення родючості ґрунтів Черкаської області «Родючість 2016–2020» [Електронний ресурс] : рішення облради від 07.10.2016 р. № 9-6/VII // Черкаська обласна рада : [сайт]. – Режим доступу: oblradack.gov.ua/4474-ix-sesia-oblasnoii-radi-visklikannia (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

48. Рак, В. С. Аналіз основних показників родючості ґрунтів Черкаської області / В. С. Рак // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 131–133. – Бібліогр.: с. 133.

49. Бутенко, Є. В. Еколого-економічні засади раціонального використання земель сільськогосподарських землекористувань : (на прикладі Черкас. обл.) : монографія / Є. В. Бутенко, Н. М. Баврозька. – Київ : Медінформ, 2012. – 407 с. : іл.

50. Використання органічних ресурсів для відтворення родючості ґрунтів в умовах Черкащини / О. В. Демиденко [та ін.] // Землеробство. – 2017. – Вип. 1. – С. 54–61. – Бібліогр.: с. 60.

51. Тертичний, Б. В. Геохімічні чинники ґрунтового середовища [м. Черкаси] як складова екологічної консервації важких металів / Б. В. Тертичний // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничоматематичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 129–130. – Бібліогр.: с. 130.

52. Кривда, Ю. Екологи б'ють на сполох : черкаські чорноземи деградують : [про родючість ґрунтів Черкащини] : бесіда з дир. центру «Облдержродючість» Юрієм Кривдою / записала Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2010. – 22 груд. (№ 101). – С. 5.

- Підрозділ містить відомості про ґрунти Черкаської області, які вважаються найбільш продуктивними в Україні.
- Нераціональне використання земель призводить до інтенсивних деструкційних та деградаційних процесів, що ставить під загрозу збереження ґрунтів.

Ліс – народне багатство Черкащини

53. Шумлять Черкащини ліси / [Держ. агентство ліс. ресурсів України Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва ; авт.-упоряд. Сегеда Н. В. ; ред. Прилуцька І. О.]. – Черкаси : Інтроліга TOP, 2019. – 326 с.

54. Лакида, П. І. Ліси Черкащини : біопродуктивність і динаміка / П. І. Лакида, О. В. Морозюк. – Корсунь-Шевченківський : Гавришенко В. М., 2011. – 221 с.

55. Дзюбенко, О. М. Олександр Дзюбенко : «Майбутнє лісів – у наших руках» : [про ліси Черкащини] : бесіда з дир. Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва Олександром Дзюбенком ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 28 лют. (№ 9). – С. 5.

56. Яценко, В. Б. Василь Яценко : «Працюємо для розвитку лісів» : [діяльність ДП «Корсунь-Шевченківське лісове господарство»] : бесіда з керівником лісгоспу Василем Борисовичем Яценком ; інтерв'ю вела Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2019. – 22 трав. (№ 23). – С. 5.

57. Шако, В. С. : «Лисянським лісам бути у віках» : [діяльність ДП «Лисянське лісове господарство» Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва] : бесіда з дир. В. С. Шако ; інтерв'ю вела Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2019. – 11 верес. (№ 40). – С. 5.

58. Шако, В. С. В'ячеслав Шако : «Лисянські ліси – надійні захисники полів» : [діяльність ДП «Лисянське лісове господарство»] : бесіда з дир. В'ячеславом Шако ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2017. – 25 жовт. (№ 43). – С. 5.

59. Горицвіт, Л. Ліси – душа Черкащини, її скарб і здоров'я : [діяльність держ. п-ва «Звенигородське лісове господарство»] / Леонід Горицвіт // Молодь Черкащини. – 2014. – 25 черв. (№ 25/26). – С. 14.

- Ліси на території області розташовані нерівномірно – це, в першу чергу, результат людської діяльності. Понад 70% лісових насаджень створені штучно. Середній вік лісів – 62 роки.
- В даному підрозділі подано інформацію про збереження лісових масивів області.

Розділ 3. Природоохоронні території

- Створення екологічної мережі, до якої входитимуть найбільші об'єкти природно-заповідного фонду Черкаської області, закладає міцні підвалини у вирішення проблеми, пов'язаної зі збереженням та раціональним використанням земель, необхідних нашій країні для того, аби вберегти тваринний і рослинний світ, що постійно зазнає людського втручання. Тому розвиток заповідної справи є одним із пріоритетів державної політики України.

60. Биховська, А. О. Необхідність оптимізації мережі природнозаповідних об'єктів на території Черкаської області / А. О. Биховська // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 77–78. – Бібліогр.: с. 78.

61. Бедринець, В. Єдиний в області науково-дослідний ботанічний сад може стати об'єктом екотуризму : [ботанічний сад ЧНУ ім. Б. Хмельницького] / Владислав Бедринець // Нова Доба. – 2013. – 11 черв. (№ 38). – С. 4.

Охорона рослинного світу краю

62. Шевчик, В. Л. Список рідкісних видів судинних рослин, що підлягають охороні в межах Черкаської області / В. Л. Шевчик, 34 А. А. Кузенко, Г. А. Чорна // Заповідна справа в Україні. – Київ, 2006. – Т. 12, вип. 1. – С. 11–17. 167. Бурій, В. М. Рослини-екзоти міста Ватутіне та його околиць / Валерій Бурій. – Черкаси : Вертикаль, 2017. – 30 с. : іл. – Бібліогр.: с. 22, 26–28. – Хронолог. показч.: с. 23.

63. Мицик, А. С. Помічне зілля : оповіді про лік. та рідкіс. рослини Шевченк. краю, рослин. світ Звенигородщини, добродійність звичаю, поет. слово / Ангеліна Мицик ; [ред. В. Ф. Мицик]. – Київ : КИТ, 2010. – 175 с. : іл.

64. Рябошлик, О. М. Дикорослі фітонцидоносні рослини у флорі Черкаського району / О. М. Рябошлик // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 25–26. – Бібліогр.: с. 216.

Вікові дерева Черкащини

Багата Черкащина на дерева – пам'ятки природи та історії. Це особливо видатні природні витвори, які охороняються у первозданному вигляді, оскільки мають наукове, культурне й естетичне значення.

65. Писарева, Н. Зелені легенди Черкащини : п'ять найзнаменитіших дерев : [дуб Залізняка, липа Максимовича, дуб Шевченка, сосна Гоголя, Дерево кохання] / Наталія Писарева // Нова Молодь Черкащини. – 2015. – 2 верес. (№ 34). – С. 7.

66. Те саме // Вечірні Черкаси. – 2015. – 9 верес. (№ 36). – С. 17.

67. На Черкащині проведено територіальний етап Всеукраїнського конкурсу «Національне дерево України» : [стисла характеристика 9-х найстаріших дерев Черкас. обл.] // Безпека життєдіяльності. – 2010. – № 7. – С. 29–30.

68. Полянська, А. Тільки хайп і політичний піар : екологи спростовують «трагедію» з приводу зрізання дерев у Черкасах : [зокрема, про дерева – пам'ятки природи та історії в Черкас. обл.] / Александра Полянська // Нова Молодь Черкащини. – 2020. – 18 берез. (№ 12). – С. 5.

69. Прислухайся, як трави шелестять... / [уклад. Т. М. Горідько ; редкол. : М. М. Щербина, Т. Д. Зубко]. – Черкаси : Інтроліга TOP, [2014?]. – 15 с. : іл.

70. Конякін, С. М. У Смілі є дуби, яким понад 250 років : [про охорону старовік. дерев у м. Сміла] / Сергій Конякін // Сміла. – 2016. – 18 трав. (№ 21). – С. 12.

71. Макарюк, В. Дуб Максима Залізняка серед вікових дерев України / Віта Макарюк // Чигиринщина в історії України. Літопис 36 Чигиринського краю / Черкас. держ. технол. ун-т [та ін.] ; [відп. ред. Лазуренко В. М.]. – Черкаси, 2016. – [36. 5]. – С. 389–395.

72. Нікітенко, Т. Дуб Шевченка став «батьком» : [на Черкащині виростили діброву з жолудів від дуба пана Енгельгардта в с. Будище Звенигород. р-ну] / Т. Нікітенко // Україна молода. – 2011. – 22-23 лип. (№ 126/127). – С. 7.

1. Дуб Залізняка (хутір Буда, Чигиринський район)

Мабуть, найвідоміше, і точно найбільше дерево в області. Народні перекази свідчать, що під кроною цього дуба любив відпочивати ватажок Коліївщини Максим Залізняк. Сьогодні вік дерева перевищує 1100 років, висота 24 метри, а обхват стовбура 9 метрів. Дуб Залізняка вважають «патріархом» українських лісів, а також називають молодшим братом дуба Робіна Гуда із Шервудського лісу, хоча наше дерево є старшим за англійське. Дуб-патріарх із-за свого поважного віку вже не має жолудів, він також пережив вже 6 ударів блискавки.

2. Липа Максимовича (с. Богуславець, Золотоніський район)

Неподалік від місця садиби М.О. Максимовича, відомого вченого – енциклопедиста, першого ректора Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка у с. Богуславець росте липа, її висота 17-20 метрів, ширина крони 15-20 метрів, діаметр 1.10-1.20 метрів. Щороку липа цвіте, чаруючи своєю величиною і красою, наповнюючи повітря пахощами. З переказів старожителів села ми дізнаємося, що їй більше 300 років. «Липа Максимовича» – так називають її люди.

Липа Максимовича – пам'ятка природи місцевого значення. У шкільному музеї Михайла Максимовича є магнітофонна плівка спогадів старожила села (нині покійного) О.М.Скрипника, з вуст свого діда він свідчив про могутню липу, яка в ті часи і до цих пір квітує.

3. Дуб Шевченка (с. Будище, Звенигородського району)

У селі Будище Звенигородського району за ставком у яблуневого саду Шевченківського сільськогосподарського технікуму (колишній маєток пана Енгельгардта), росте дуб, який називають Шевченковим.

Обхват стовбура дерева – 8,50 м. , висота 20 м. , вік понад 1000 років.). Дуб є живим свідком молодого Т. Шевченка, коли той служив козачком у пана Енгельгардта. За переказами, в дуплі дерева Тарас ховав свої малюнки. Неперевідна життєдайна енергетика, що струменить з величних велетнів, передалася юному Шевченкові.

Дерево перебуває у вкрай поганому стані — в ньому кілька великих дупел, недавно впала на землю величезна гілка дерева, вирвавши шматок серцевини зі стовбура, дерево хворіє і всихає.

4. Сосна Гоголя (с. Прохорівка, Канівський район)

На Михайловій горі в селі Прохорівка, є місце, з якого відкривається неймовірно красивий краєвид на Дніпро. Там, майже перед самою прірвою, на відстані 20-30 метрів одне від одного стоять два старезних і величезних дерева – сосна і дуб. Сосну називають Сосною Гоголя, а дуб Дубом Шевченка, бо саме сидячи під цими деревами, вони писали свої шедеври.

Саме перебуваючи у Прохорівці Гоголь почув від місцевих оповідь про панночку-відьму, яка-нібито ще за козацьких часів жила в цьому селі. Але не тільки в цьому зв'язок між селом і творчістю Гоголя. «Вій», по-суті, писався з натури, у творі мова йде саме про Прохорівку. Більше того церква, в якій за сюжетом «Вія» Хома малював магичне коло, проіснувала аж до другої половини минулого століття (церква будувалася ще козаками, була дерев'яною і святі навіть у ній були намальовані з оселедцями). І ще... на сільському кладовищі (там є поховання, яким під 300 років і більше) є місце, де стоїть великий чорний валун. Є версія, що саме тут і похована та панночка.

На жаль, декілька років тому дерево всохло.

5. Дерево кохання (дорога до с. Мошни, Черкаський район)

Поблизу річки Ірдинки неподалік Мошен Черкаського району ростуть вільха і дуб з одного кореня. Місцеві кажуть, що під час війни партизани, хлопець і дівчина підірвали себе гранатою, щоб не здатися в полон ворогові.

Серед жителів Черкаського району також побутує інша легенда, на цьому місці, зупинилися закохані козак та його наречена. Вони тікали від татар і, аби не потрапити у ворожий полон, скам'яніли тут навіки. Правда, ця легенда навіть умовно не може претендувати на правду, адже дерево досить молоде.

Нині це місце є паломництвом молодят. Вони в'яжуть на дереві стрічку або підв'язку нареченої, щоб сім'я була міцною.

Черкащина заповідна

Об'єкти природозаповідного фонду Черкаської області

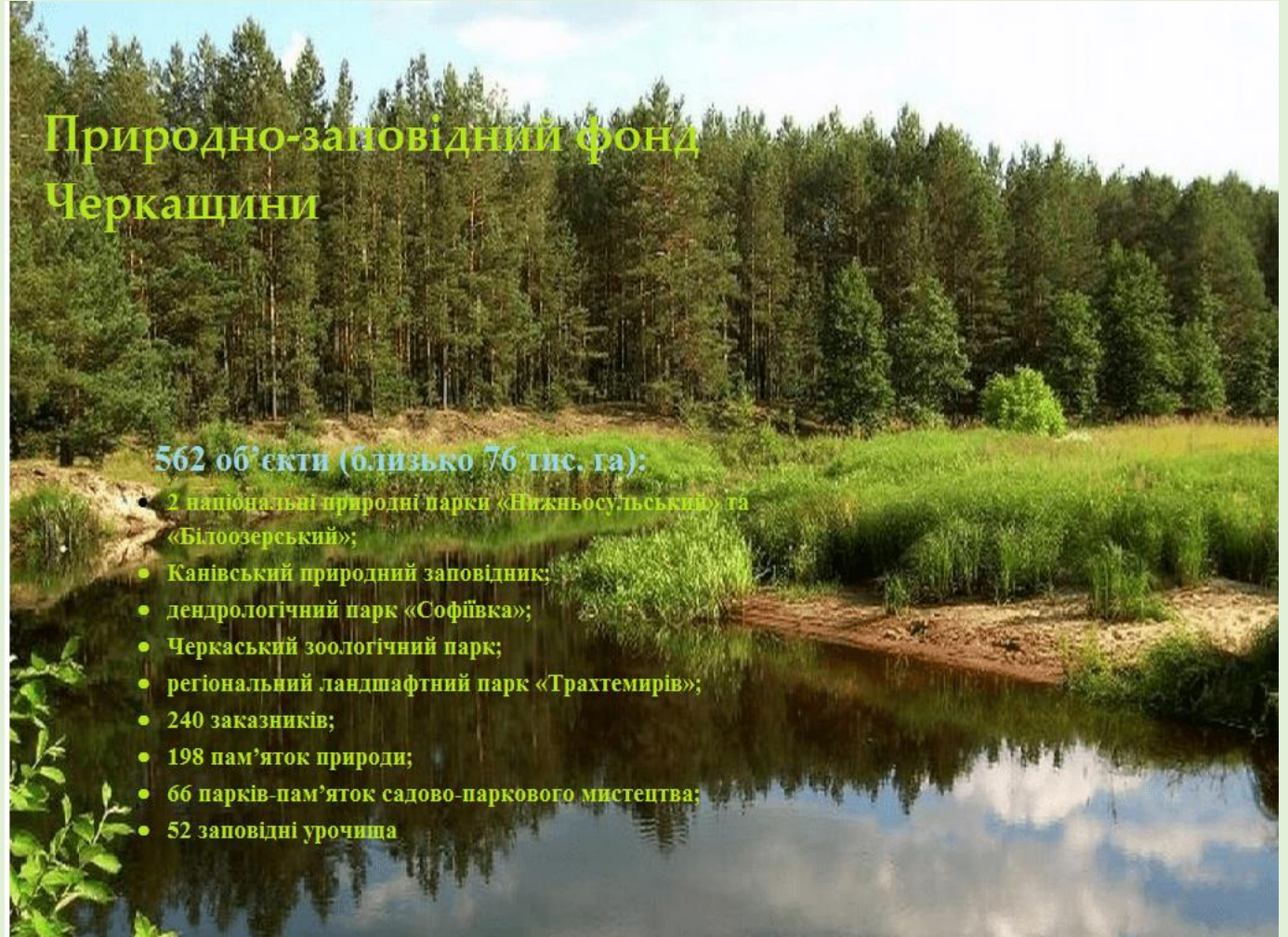
- 1 державний заповідник;
- 4 заказники загальнодержавного значення;
- 130 заказників місцевого значення;
- 6 пам'яток природи загальнодержавного значення;
- 125 пам'яток місцевого значення;
- 7 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 27 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення; 25 заповідних урочищ;
- 1 зоопарк;
- 17 різноманітних пам'яток природи мають загальнодержавне значення,

- В даному підрозділі подано інформацію про активну роботу, що ведеться в області, зі створення нових і розширення меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду задля збереження, відтворення типових та унікальних природних комплексів, формування екологічної мережі.

Природно-заповідний фонд Черкащини

562 об'єкти (близько 76 тис. га):

- 2 національні природні парки «Нижньосульський» та «Білоозерський»;
- Канівський природний заповідник;
- дендрологічний парк «Софіївка»;
- Черкаський зоологічний парк;
- регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів»;
- 240 заказників;
- 198 пам'яток природи;
- 66 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 52 заповідні урочища

Парки

- Черкащина – це місце дивовижних та унікальних пейзажів. Парки, річки, озера, природні каньйони, заповідники – усе це величне багатство нашого краю, наша цінність та наша гордість.

73. Свояк, Н. І. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Черкаської області / Н. І. Свояк, Н. М. Фоміна. – Черкаси : Вертикаль, 2012. – 191 с., [32] с. іл. : іл. – Бібліогр.: с. 188–190.

74. Зелені «легені» Черкащини : [про парки Черкас. обл.] // Нова Доба. – 2017. – 25 трав. (№ 21). – С. 6.

Канівський природний заповідник

- Найбільшим і найстарішим об'єктом природно-заповідного фонду області є **Канівський природний заповідник**, створений постановою Колегії Народного комісаріату землеробства УРСР від 30.07.1923 р.

75. Чорний, М. Г. Канівський природний заповідник : передумови створення, ретроспективний аналіз діяльності, сучасний стан та перспективи розвитку / М. Г. Чорний, Л. О. Чорна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2013. – 383 с. : іл.

76. Канівський природний заповідник // Природа рідного краю / авт.-упоряд. В. М. Скляренко, М. О. Панкова. – Харків, 2011. – С. 258– 259.

77. Гетьман, В. І. Канівський природний заповідник / В. І. Гетьман // Географія та економіка в сучасній школі. – 2012. – № 11/12. – С. 53–59.

78. Околітенко, Н. Канівський природничо-історичний : [заповідник] / Наталя Околітенко // Жінка. – 2015. – № 5. – 4-а с. обкл.

79. Голубцов, О. Г. Застосування ландшафтного планування для створення проекту Канівського біосферного резервату / О. Г. Голубцов, М. Г. Чорний // Український географічний журнал. – 2014. – № 2. – С. 10–17. – Бібліогр.: с. 15–16.

- **Холодний ЯР** – комплексна пам’ятка природи загальнодержавного значення – історичне місце визвольної боротьби українського народу 1676 року (Коліївщина) та партизанського руху в роки Другої світової війни. Це унікальний природний комплекс, з рідкісними видами рослин і багатим тваринним світом.

Холодний Яр

80. Вороньжева, О. Погляд в історію Холодноярських лісів : [природа Холодного Яру] / Олена Вороньжева // Зелена скарбниця Черкащини. – 2007. – № 12. – С. 22–25.

81. Методологія організації та аналіз природно-ресурсного потенціалу екологічної стежки на території урочища «Холодний Яр» / В. Я. Білоножко [та ін.] // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2010. – Вип. 184. – С. 13–19.

82. Галушко, О. С. Необхідність створення Національного природного парку «Холодний Яр» / О. С. Галушко // Збереження та розширення природно-заповідних територій в Україні. – Київ, 2015. – № 10 (142). – С. 16–18.

83. Те саме // Екологічний вісник. – 2015. – № 1. – С. 10.

84. Кирей, Р. Як зберегти Холодний Яр : [про ідею створення в урочищі Холодний Яр нац. природного парку] / Роман Кирей // Урядовий кур’єр. – 2015. – 15 квіт. (№ 68). – С. 5.

85. Мельник, С. Холодний Яр має стати національним природним парком / Сергій Мельник // Голос України. – 2016. – 21 лип. (№ 136). – С. 2.

86. Кирей, Р. Яким бути Холодному Яру : попри спротив громади національний природний парк тут таки планують створити / Роман Кирей // Урядовий кур’єр. – 2017. – 1 листоп. (№ 205). – С. 7.

Дендропарк «Софіївка»

- Дендропарк „Софіївка” – музей садово-паркового мистецтва, один із туристичних осередків Черкащини. Тут росте понад 3300 видів дерев і кущів (місцевих і екзотичних), серед них: таксодіум (кипарис болотний), сосна Веймутова, тюльпанне дерево, платан, гінкго та багато інших. Колективом парку видано каталог рослин, в якому нараховується 1994 таксони, з них 1220 деревних і кущових порід та 774 трав'янистих рослин, в тому числі 25 таксонів ліщин, 24 — буки, 41 — ялина, 44 — ялівці, 100 — ліан, 320 — троянд, 57 — рододендронів, 376 — ґрунтопокровних та 98 — квіткових рослин.

87. Косенко, І. С. Національний дендрологічний парк «Софіївка» / І. С. Косенко ; [відп. ред. М. А. Кохно]. – [вид. 2-ге, доповн. та переробл.]. – Київ : Академперіодика, 2007. – 197 с. : іл., карта.

88. Лаврик, О. В. Дендропарк «Софіївка» // Лаврик О. В. 1000 цікавих фактів про Україну. – Харків, 2015. – С. 115–116.

89. «Софіївко», тобою я живу!... : зб. статей / уклад.: О. М. Байрак, Т. М. Червченко. – Полтава : Дивосвіт, 2015. – 144 с. : іл., портр.

90. Мазуренко, О. «Софіївка» – сад вічного кохання О. Мазуренко // Екологічний вісник. – 2016. – Квіт.-берез. (№ 2). – С. 15–18.

91. Колодяжний, В. «Софіївка» прекрасна : відомий уман. дендропарк вражав своєю красою двісті років тому та продовжує дивувати гостей сьогодні / Володимир Колодяжний // Україна молода. – 2018. – 13 листоп. (№ 123). – С. 8–9.

92. Даниленко, О. В Умані тепер дві «Софіївки» : [про новий фентезі-парк в м. Умань] / Ольга Даниленко // Черкаський край. – 2019. – 24 лип. (№ 33). – С. 1, 5.

93. Рідкісні та зникаючі види колекції трав'янистих рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України : довідник / Куземко А. А. [та ін.] ; НАН України «Національний дендрологічний парк «Софіївка». – Київ : Паливода А. В., 2015. – 179 с.

Розділ 4. Поводження з побутовими відходами

- Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля. Не менш гостро, ніж в попередні роки, в області стоїть проблема поводження з твердими побутовими відходами. Розділ знайомить з матеріалами про поводження з твердими побутовими відходами, впровадженні технології переробки та утилізації відходів в Черкаській області.

94. Хоменко, О. М. Поводження з промисловими відходами в Черкаській області / Хоменко О. М. // Формування стратегії поводження з відходами в умовах децентралізації влади : проблеми та перспективи реалізації на рівні місцевих громад : зб. матеріалів Нац. форуму «Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології», [Київ], 10-11 листоп. 2015 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2015. – С. 115–116.

95. Гончаренко, Т. П. Управління небезпечними відходами у Черкаській області / Гончаренко Т. П., Жицька Л. І. // Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології : зб. матеріалів нац. форуму, [Київ], 4-5 листоп. 2014 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2014. – С. 119–122.

96. Свояк, Н. І. Управління побутовими відходами у Черкаській області / Свояк Н. І., Фоміна Н. М., Свояк М. І. // Формування стратегії поводження з відходами в умовах децентралізації влади : проблеми та перспективи реалізації на рівні місцевих громад : зб. матеріалів Нац. форуму «Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології», [Київ], 10-11 листоп. 2015 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2015. – С. 77–79.

97. Фоміна, Н. М. Оцінка стану переробки побутових відходів в Черкаській області / Фоміна Н. М., Свояк Н. І. // Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології : зб. матеріалів нац. форуму, [Київ], 4-5 листоп. 2014 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2014. – С. 77–79.

Утилізація сміття

- Наразі існує кілька проблем із утилізацією сміття, які існують в Черкасах. Це вичерпність сміттєсховища, збільшення кількості сміття, низька культура громадян та зміни в законодавстві щодо сортування сміття.

98. Життя серед сміття : [проб. утилізації сміття в Черкас. обл. : статті] // Нова Доба. – 2012. – 18 верес. (№ 75). – С. 4–5. – Авт.: Інна Гребінь, Світлана Соболю, Ніна Кравченко [та ін.].

99. Кирей, Р. У Черкасах знають, як заробляти на смітті : проєкт «Використовуй – сортуй – утилізуй» реалізує активістка еколог. руху : [проєкт з переробки відходів] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 14 верес. (№ 171). – С. 9

100. Косінова, Н. Друге життя для сміття : [проблеми вивезення сміття і його переробки в м. Черкаси] / Наталія Косінова // Рідне місто Черкаси. – 2013. – 3 лип. (№ 27). – С. 5.

101. Слинько, І. КП «Черкаська служба чистоти» виводить місто зі сміттєвих негараздів : [про діяльність підприємства у м. Черкаси] : бесіда 46 з дир. Ігорем Слиньком ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 16 трав. (№ 20). – С. 7.

102. Чос, В. Сміттєвий жах! : [сміттєзвалища в м. Городище Черкас. обл.] / Володимир Чос // Вісник Городищини. – 2018. – 18 трав. (№ 20). – С. 7. 265. Семенова, І. Черкащани проти сміття : як вивозять, сортують та утилізують відходи [Електронний ресурс] / Ірина Семенова // Zmi.sk.ua. Центр Черкаських Медіа : [сайт]. – 2019. – 20 лип. – Режим доступу: zmi.sk.ua/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

Сподіваємось, що бібліографічний посібник стане у нагоді науковцям, дослідникам, краєзнавцям, екологам, освітянам, студентському та учнівському загалу, працівникам бібліотек, громадських організацій та окремим громадянам, небайдужим до справи збереження довкілля.

- З цим виданням та іншими матеріалами з питань екології та охорони навколишнього природного середовища можна ознайомитись у Черкаській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Тараса Шевченка
- або на сайті бібліотеки у розділі «**Видання бібліотеки**».
- <http://library.ck.ua/files/2021/01/Ecology.pdf>

Презентацію підготували працівники відділу
наукової інформації та бібліографії